

NĚKTERÉ PODMÍNKY PŘECHODU VOJSK FRONTU DO PROTIÚTOKU

Kromě rozpracování teorie obranného boje a operace v nových vojenskopolitických podmínkách věnujeme značnou pozornost i činnosti, která bude následovat po zakončení obrany, tj. přechodu do protiútku a jeho vedení. **Chápeme jej jako strategickou činnost vojsk na válčisti nebo alespoň jeho podstatné části, přičemž hlavní úkoly budou plnit fronty formou protiútočné operace.** Právě přechod vojsk do protiútku považujeme za rozhodující a přitom nejsložitější úkol a právem na něj soustředíme pozornost.

Přechod vojsk frontu do protiútku bude v zásadě ovlivněn různorodostí situace a podmínkami, v nichž byla vedena frontová obranná operace. **I přes její složitost a značnou dynamiku situace, v níž bude tato operace vedena a připravován přechod do protiútku, je nutné za rozhodující považovat vzájemnou situaci bránících se vojsk frontu a činnost protivníka chápat komplexně.** Z tohoto hlediska lze předpokládat, že front může přecházet do protiútku za situace, kdy vojska:

- mají dostatek sil, především záloh k jeho vedení,
- brání důležité obranné čáry a prostory a útok protivníka je zastaven nebo alespoň podstatně zpomalen,
- uskutečnila protiúder, v jejichž důsledku vznikly výhodné podmínky pro jejich rozvinutí, zatímco protivník vede anebo postupně přechází do obrany.

Přechod vojsk frontu do protiútku bude konkrétně ovlivněn **udržením důležitých čar a prostorů**, které musí být výhodné nejen k vedení obrany, ale je nutné, aby vytvářely i vhodné podmínky pro přechod vojsk z obrany do útoku a především k přesunu, rozvinutí a zasazení přisunovaných záloh.

Těmito čarami mohou být jak plánovaná obranná pásma budovaná i v době přípravy a vedení frontové obranné operace (armádní obranné pásmo, první a druhá frontová obranná čára), popřípadě i příčné obranné čáry nebo neplánované čáry, která vojska zaujala pod tlakem protivníka v průběhu obranné operace. Prostory obsazené vlastními součástmi... musí skýtat výhodné podmínky pro nejúčelnější zaujetí operační sestavy jak svazy a svazky v obraně, tak hlavně vojsky, která se připravují k přechodu do protiútku, a to zejména pro přeskupení, přesuny a rozvinutí protiútočného uskupení, především pro útok tanků, BVP, palbu, údery a zasazení hlavního i dalších úderů. Podle situace může obrana důležitých čar a prostorů spočívat nejen v bránění výhodného terénu, ale i předmostí na řekách, přechodů přes horská pásma a mezi nimi, komunikačních uzlů, osad, měst, průmyslových a městských aglomerací, což bude mít význam nejen vojenský, ale i politický. Průběh obranných čar, na nichž se budou vojska bránit, bude mít vliv i na druhy a rozsah operačního manévru.

Za určitých podmínek nelze vyloučit ani vedení aktivní útočné činnosti v ovládnutí čar a prostorů, které poskytnou výhodnější podmínky pro přechod do protiútku.

Bezprostředně s udržením důležitých čar a prostorů souvisí i **stanovení doby zahájení protiútku.** Obecné směrnice k přípravě protiútku bude stanovovat hlavní velitel na válčisti jak na základě celkového vývoje situace, tak konkrétních podmínek vzniklých v obranném pásmu frontu. Vzhledem k tomu, že protiútok těsně souvisí s obranou, je žádoucí, aby opatření k jeho zahájení byla uskutečňována již v průběhu obranné operace.

Zahájení příprav a především stanovení doby zahájení protiútoků bude záviset na konkrétní situaci. K podmínkám, které ji blíže vymezí, může patřit:

- podstatné oslabení protivníka, především jeho úderných uskupení, vytvoření pro ně nevýhodné operační situace, zastavení nebo alespoň podstatné zpomalení jeho útoku,
- doba vedení frontové obranné operace,
- čas potřebný na vytvoření (soustředění) záloh,
- zabezpečení materiálních předpokladů k protiútokům,
- další podmínky (meteorologické, vojenskopolitické apod.).

Tendenci, která se prosazovala v minulosti, bylo zkracování doby na přípravu protiútoků. Zatímco v letech druhé světové války se doba na přípravu počítala řádově na měsíce, především na stupni vrchního velení u zúčastněných frontů na týdny až několik dnů, pak v současné době lze vzhledem k značné úpornosti, vysoké dynamice a rozhodnosti cílů prvních operací **počítat s přípravou protiútoků v délce několika dnů až týdnů.**

Vojenskopolitický požadavek nedopustit rozsáhlé ztráty vlastního území, zničit protivníka v co nejkratší době po zahájení války povede nutně ke snaze přejít do aktivní činnosti co nejdříve, ale současně mít vytvořeny takové podmínky, aby protiútok byl úspěšný, neboť se může jednat o jedno z rozhodujících období války.

Nelze připustit situaci z let druhé světové války, kdy např. protiútoky sovětských vojsk na počátku války byly neúspěšné a později v průběhu války byly vedeny v podmínkách obrovské ztráty území, ekonomických a lidských zdrojů.

Myslím, že vzhledem k nedostatku času a značné složitosti vedení frontové obranné operace na počátku války k odrazení úderů protivníka je potřebné, aby některá opatření k přechodu vojsk do protiútoků byla **připravována již v míru** v návaznosti na celkové plány obrany země (koalice) k odrazení agrese. Jde především o zpracování pravděpodobného zámýslu provedení protiútoků, stanovení opatření k mobilizaci lidských zdrojů pro potřebu armády, přechod na válečnou výrobu, vytvoření materiálových zásob, možnosti přísunu záloh koalici armád, případně i další opatření zejména na stupni velení, který bude rozhodovat o uskutečnění protiútoků případně jednotlivých zemí.

Základním předpokladem zahájení protiútoků vojsky frontu je **vytvoření protiútočného uskupení**, a to z druhých sledů a záloh soustředěných po přesunu z hloubky válčiště (teritoria), přeskupení sil v dotyku anebo kombinací obou způsobů, což bude většinou nejčastější případ.

V podmínkách frontu může vytvoření protiútočných uskupení **zahrnovat**:

- přeskupení sil a prostředků v dotyku s nepřítelem především divizí prvního sledu, dělostřelectva a raketového vojska, vojskového a podle potřeby i frontového letectva, PVO, sil a prostředků, které se podílejí na všestranném zabezpečení protiútoků,
- zaujetí výchozích prostorů druhými sledy armád a druhým sledem a vševojskovou zálohou frontu v rámci jeho operační sestavy nebo převzetí a začlenění svazů a svazků do sestavy po přesunu z hloubky teritoria či z méně důležitých (pasivních) úseků fronty,
- splnění úkolů k ochraně a obnově sil, jež se připravují k přechodu do protiútoků proti úderům protivníka s důrazem na vysoce přesné zbraně,
- uskutečnění ženijních opatření k zabezpečení přesunů,
- oklamání protivníka o přípravě protiútoků atd.

Přes různorodost podmínek a složitosti situace, v níž může být protiútok připravován a zahájen, bude mít rozhodující význam konkrétní situace vlastních vojsk a protivníka.

Protiútok může být **zahájen po zastavení útoku protivníka**. Tento způsob je považován za jeden z nejvýhodnějších. Jeho hlavní podmínkou je však dokonalá koordinace všech opatření k úspěšnému vedení obrany s činností zaměřenou k přechodu do protiútoků a potřebná znalost situace a především zámýslu protivníka. Přitom veškerá jednání vojsk a štábů musí být sladěna tak, aby vyvrcholila v 1 až 2 dnech, v nichž se projeví jako optimální všechny vlivy a podmínky.

K hlavní výhodě tohoto způsobu patří to, že vojska protiútočného uskupení vedou počáteční úder na protivníka, který **doposud nezaújal obranu**, tzn. že nebyl vydán rozkaz k přechodu do obrany, nemá ji rozsáhlé ženijně vybudovanou, není vytvořen palebný systém

k vedení obrany, nezaujal operační sestavu, nedokázal obranu všestranně zabezpečit atd. Přitom je třeba chápat, že tato opatření nebyla provedena především v operačním měřítku a tím vznikly podmínky pro vedení rozsáhlé protiútočné činnosti svazy a svazky. Lze předpokládat, že taková situace nemusí nastat v celém obranném pásmu frontu. O to důležitější však bude stanovit dobu, prostor a směr, na němž příslušné uskupení přejde k protiútočné činnosti.

V současné době, kdy se předpokládá vedení operací s velkou dynamikou, nelze vyloučit případ, že přechod vojsk frontu do protiútoku započne v době, kdy protivník bude ještě pokračovat v útoku. V tomto případě **je možné, že protiútok začne střetným sražením**. K tomu může dojít především za těchto podmínek:

- protivníkovi byly způsobeny podstatné ztráty, které vedly k vyrovnání poměru sil a prostředků,
- hlavní úderné uskupení bylo zpomaleno v útoku a současně jsou i vytvářeny podmínky v návaznosti na činnost protiútočného uskupení k jeho úplnému zastavení,
- vlastní vojska pevně brání výhodné čáry a prostory k přechodu do protiútoku,
- bylo vytvořeno protiútočné uskupení, jehož zasazení povede i přes určitá rizika k získání času, převzetí iniciativy, vnucení vůle protivníkovi a tím vytvoření výhodných podmínek pro další činnost.

Ke střetnému sražení může dojít nejen při zahájení protiútoku, ale i při jeho rozvíjení, když se podaří protivníkovi zasadit proti útočícím vojskům silné zálohy s cílem aktivní činnosti zastavit protiútok.

Tento způsob přechodu do protiútoku se bude vyznačovat obdobnými znaky, které jsou typické pro střetné sražení (střetný boj), zejména nejasností situace vlastních vojsk a protivníka, rychlým jejím vývojem s častými změnami, oboustrannou snahou o získání iniciativy do vlastních rukou, uskutečnění rozsáhlého manévru do boků a týlu apod.

Jednou z variant, s níž se mohou vojska frontu setkat, je **přechod do protiútoku proti protivníkovi, který přešel do obrany** a v různém rozsahu ji ženijně vybudoval. Tato situace může nastat především tehdy, když byl útočící protivník zastaven v důsledku značných ztrát a houževnatého odporu vojsk frontu, nemá zálohy, kterými by mohl ovlivnit vývoj činnosti na frontě, anebo se pro něho stal útok na daném směru nevýhodný, a proto přešel do obrany. Současně však vojska frontu nejsou silná tak, aby mohla přejít do protiútoku, jeho příprava si vyžadá určitý čas, který protivník využije k budování obrany.

Ze těchto podmínek bude zejména důležité rychle dokončit přípravu k protiútoku, vytvořit protiútočné uskupení, nedat protivníkovi čas k dalšímu budování obrany či dokonce k opětovnému přechodu do útoku.

Zahájení protiútoku bude spojeno s průlomem protivníkovy obrany s různým stupněm ženijního vybudování, řešením co nejefektivnějšího palebného ničení protivníka na předním okraji i v hloubce, následným rozvinutím taktického úspěchu v operační a zapojením co největšího množství sil a prostředků do protiútoku.

V činnosti vojsk frontu může nastat i ta situace, kdy **vojska frontu přejdou do protiútoku po úspěšném provedení protiúderů**. K tomu může dojít zejména tehdy, když fronta a někdy i vyšší stupeň velení nebudou mít dostatek sil a prostředků k okamžitému přímému přechodu do protiútoku. Situace si však bude vyžadovat provést frontový nebo armádní protiúder např. z toho důvodu, že protivník přechází k obraně nebo je třeba napomoci protiúderem vojskům odrážejícím hlavní úder protivníka, případně ovládnout nebo udržet důležitý prostor, využít slabého místa u protivníka apod.

To však bude vyžadovat, aby v průběhu protiúderů nebo nejpозději s jejich zakončením byly zasazeny síly, které umožní přechod do protiútoku a vytvoření protiútočného uskupení. Tím dojde k využití výsledků dosažených aktivní útočnou činností vojsk, získání převahy nad nepřítelem a zabránění mu organizovat pevnou obranu na čarách v hloubce.

Vytvoření protiútočného uskupení zasazením sil z hloubky bude vykonáno obdobným způsobem jako zasazení druhých sledů v útočné operaci buď k rozvinutí úspěchu vojsk a vytvoření směru hlavního úderu protiútoku nebo k přenesení úsilí na nový z hlediska vedení protiútoku perspektivní směr.